

SHAXS NAZARIYALARI

Ajiniyoz nomidagi Nukus Davlat Pedagogika Instituti Pedagogika fakulteti talabalari

Munisa Ibaydayeva
Guldana Ataniyazova

Annotasiya: *Maqolada shaxs nazariyalari hamda ularning kelib chiqishi haqida soʻz boradi.*

Kalit soʻzlar: *shaxs*

Jahon psixologiyasi fanida shaxs toʻgʻrisida oʻnlab nazariyalar, qarashlar, yondashuvlar mavjud boʻlishiga qaramay, inson kamoloti yuzasidan hanuzgacha umumiy bir fikrga kelinganicha yoʻq. Shu bois insonshunoslikda shaxsga oid bir qator terminlar, tushunchalar, atamalar qoʻllanilishi anʼana tusiga kirgan. Shaxs, inson, odam, kishi, subʼyekt, individ, individuallik, komil inson, shuningdek, unga taalluqli tipiklik va tipologik xususiyatlar shular jumlasidandir. Psixologiya fanida munosabatlar nuqtai nazaridan “subʼyekt – obʼyekt – subʼyektlararo”, “subekt – subʼyekt –obʼyektlararo” singari yondashuvlar mavjud boʻlib, ularning barchasi tabiiy va ijtimoiy shartlanganlik manbalaridan kelib chiqqan holda tahlil hamda talqin qilishga asoslangandir. Shaxsga oid psixoanaliz, analitik psixologiya, individual psixologiya, neofreydizm, begonalashish nazariyasi, gumanistik psixologiya, epigenetik nazariya, frustratsiya nazariyasi, rollar nazariyasi, ekzistensial psixologiya, tushunuvchan psixologiya, fransuz sotsiologik maktabi sobiq sovet psixologlarining har xil nazariyalari mavjuddir. Lekin bu oʻrinda shaxsning tuzilishi, uning tabiiy va ijtimoiy shartlangan xususiyatlari munosabati, tipiklik va tipologik jabhalar, ijtimoiylik va tarixiylik, filogenetik va ontogenetik tomonlari boʻyicha konsepsiyalar mohiyatini tahlil qilish masalasi ilmiy izlanishlarimizning maqsadiga kirmaydi. Xuddi shu sababdan ularning mazmuni, tuzilishi toʻgʻrisida mulohaza yuritish boshqa sahifalarga moʻljallanganligi tufayli nomlarini taʼkidlab oʻtish bilan qanoat hosil qilamiz, xolos. Uzoq va yaqin chet el psixologlarining qarashlarida kamolot ontogenetik nuqtai nazardan muayyan, qatʼiy bosqichlarga ajratilgan holda juda kam tadqiq qilingan. Shuning uchun biz shaxsan oʻzimiz taklif qilayotgan sxema boʻyicha mulohaza yuritimiz va kamol topish bosqichlari hamda ularning oʻziga xos xususiyatlarining mohiyatini ochib berishga harakat qilamiz. Ularni quyidagi davrlarga ajratib tahlil qilish maqsadga muvofiq: murtaklik (embrional), odam (individ), inson, shaxs, subʼyekt, komil inson. Shaxsning kamoloti murtaklik davrdan boshlanish toʻgʻrisidagi asosli fikrlar A.Vallon, D.Bromley tadqiqotlarida, ayrim psixologlar va psixofiziologlarning maqolalarida uchraydi, xolos. Shu narsani taʼkidlab oʻtish joizki, murtaklik davrining oʻziga xos xususiyatlarini aks ettirish imkoniyati muayyan darajada mavjud ekanligi nafaqat psixologlar, balki tabiatshunoslar, biologlar, fiziologlar tomonidan tavsiflab berilganligi, tibbiyot mutaxassislarining esa bu borada oʻzlarining qarashlari, yondashuvlari shakllanganligi nazariy mulohaza yuritish uchun asos boʻlib xizmat qila

oladi. Murtaklik davrini kamolot bosqichiga kiritgan tadqiqotchilar A.Vallon va D.Bromley bo'lib hisoblanadi. D.Bromley mazkur davrni quyidagi bosqichlarga ajratib tahlil qilishni tavsiya qiladi: zigota – embrional – homila – tug'ilish oldi. A.Vallon esa ontogeneznining tarkibiy qismi sifatida uni kamolot bosqichi qatoriga kiritadi. Mazkur psixologlar murtaklik davrini insonning umumiy kamoloti nuqtai nazaridan tahlil qilmaydilar, balki ular ontogeneznining (tug'ilgandan to umrning oxrigacha davr) tarkibiy qismi sifatida talqin etadilar, xolos. Ushbu davrning o'ziga xos tomonlari va xususiyatlarni psixologik jihatdan yoritib berishga intiladilar va bu yo'nalishda ma'lum bir yutuqqa erishishga muayyan bo'ladilar. Ularning ilmiy – amaliy mulohazalarini asosli dalil sifatida qabul qilgan holda bu boradagi o'z shaxsiy mulohazalarimizni bildiramiz. Buning uchun murtaklik davrining muayyan tarkiblardan iborat ekanligini izohlash va tavsiflashning o'zi kifoya. Jahon psixologlari va fiziologlarining fikriga qaraganda, mazkur kamolot davrining har bir bosqichi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ma'lum bir ma'noda qulay (sezitiv) palla sifatida muayyan funktsiya bajaradi. Murtaklikning zigota (urug'lanish) bosqichi eng mas'uliyatli davrlaridan biri bo'lib, u ham tabiiy (biologik), ham sub'yektiv (shaxsiy psixologik), ham ijtimoiy (sotsial) omillar ta'sirida vujudga keladi. Butun mas'uliyat onaning zimmasiga tushadi, binobarin, uning homilaga nisbatan munosabati, unga zarur shart – sharoitlar yaratishi, instinktiv xususiyatli himoya fiunksiyasining ishga tushishi, og'riq sezgilarining kuchayishi va ularga nisbatan chidam – bardosh, sabr sifatleri bilan qarama – qarshi tura olishlik zigota yashovchanligini ta'minlaydi. Onaning xotirjamligi, ayrim qiyinchiliklarni yengish hoxishining mavjudligi, tabiiy ehtiyojlarni qondirish darajasi, nozik ezgu niyatlar va shirin hissiy kechinmalar bilan band ekanligi zigotaning baquvvat o'sishga zamin hozirlaydi. Attraksiya (mahliyo qiluvchi) tuyg'ular olamiga onaning tortilganligi, stress (zo'riqish, tanglik) va affekt (g'azablanish) holatlariga berilmasligi, shijoat, hayajon, tashvishlanish hislaridan uzoqligi tabiiy go'zallik vujudga kelishiga imkon yaratadi. Organizmning sog'lomligi, tabiiy ehtiyojlar qondirilishi jismoniy o'sishning jadal borishi uchun puxta negiz yuzaga keltiradi, binobarin, komillikda dastlabki asos solinadi. Homilalik bosqichi bo'lg'usi shaxs uchun muhim ahamiyat kasb etib, jismoniy barkamollikning, asab tizimi, bosh miya katta yarim sharlari, hissiy bilish tana a'zolari paydo bo'lishining va o'sishning manbai vazifasini bajaradi. Ushbu bosqichda quyidagilarga e'tibor berish maqsadga muvofiq:

- homilaning jismoniy o'sishini uzluksiz ravishda ta'minlash uchun oqsillar, vitaminlar va boshqa turdagi ozuqalarga nisbatan tabiiy ehtiyojini qondirib turish;

- unga salbiy ta'sir etuvchi qo'zg'atuvchilardan saqlanish, ijobiy his –tuyg'ular uyg'otuvchi hodisalar to'g'risida ko'proq o'ylash;

- qaltis jismoniy va somatik harakatlardan o'zini tiyib turish, zo'riqishning uzluksiz ravishda oldini olish;

- homilaga sensor ta'sir o'tkazishni odatiy psixologik holatga aylantirish; - kontakt va distant muomala vositalaridan foydalanish;

- shaxslararo munosabatda muloqot maromlariga rioya qilish;

- bioritmika va psixometriya qoidalaridan og'ishmay foydalanish;

- ijtimoiy hodisalarga nisbatan loqaydroq munosabatda bo'lish.

Tabiiy ehtiyojlarni qondirish, zarur shart – sharoit yaratish, nafas tuyg'ulari bilan hamkorlik, kun tartibi asosida faoliyat va xulq harakatlarini amalga oshirish ham tabiiy, ham ma'naviy go'zallikni shakllantiradi. Orzu, istak, tilak, xohish tuyg'ulari yordami bilan obrazlarni yaratish tashqi ta'sirning eng kuchli mexanizmi funksiyasini o'taydi. Hujayralar, neyronlar orqali kirib borayotgan axborotlar qanchalik nozik, nafis, go'zal bo'lsa, homilada go'zallikning ham tabiiy shakli, ham xarakterologik jabhasi o'z aksini topadi. Murtaklikning tug'ilish oldi bosqichi tashqi ta'sirga beriluvchanligi bilan boshqalaridan ajralib turadi, xuddi shu bois bunga alohida ahamiyat berish zarur. Homila o'zining tuzilishi, tana a'zolarining takomilligi, ularning maqsadga muvofiq harakati bilan chaqaloqqa juda o'xshab ketadi. Uning boladan farqli o'laroq tomoni ona organizmi orqali oziqlanish va nafas olishidir. Bu voqelik ilmiy tilda platsentar hodisa deb atalib, jamiiki narsa bir markazdan boshqarilishi yoki ta'minlanishini bildiradi. Homiladagi ideomotor (ixtiyorsiz) va motor (ichki yoki tashqi ta'sirga maqsadli javob reaksiyasi) harakatlari ortib borishi tug'ilishi tayyorgarligidan dalolat beradi. Ushbu xatti – harakatlar jajji odamning qarshilik ko'rsatishini, ziddiyatli vaziyat vujudga kelayotganligini anglatadi. Onaning u bilan muloqotga kirishuvi tarbiyaviy ta'sir o'tkazishning real alomati sifatida namoyon bo'ladi. Sezgir tibbiyot asboblari yordami bilan uni tekshirib turish dastlabki diagnostik va korreksion ishlarning debochasi hisoblanadi. Insonda yuz beradigan subsensor, subseptiv yuksak idrok shakllari tug'ilish oldi bo'sag'asida yorqin namoyon bo'la boshlaydi. Harakatning sur'ati, mazmuni, davomiyligi sifatleri bo'yicha bo'lg'usi chaqaloqning temperament xususiyatlarini va uning asab tizimi tipini aniqlash imkoniyati mavjud. Odam (individ)lik davri tug'ilganidan to unda nutq paydo bo'lgunga qadar vaqt birligini qamrab oladi. Uning muhim tomonlari mana bunday holatlarda ko'zga yaqqol tashlanadi:

- embrional davridagi platsentar tizimi o'rnini oral (mustaqil hazm qilish) egallaydi, ya'ni mustaqil nafas olish, qon aylanish va boshqalar tabiiy ravishda chaqaloqda yuz bera boshlaydi;

- tabiiy holatlarga va muhitga moslashish (adaptatsiya) tevarak – atrofni bilish boshlanganligidan dalolat beradi;

- har xil turdagi harakatlarni amalga oshirish, jismlarga chang solish, ularga intilish narsalarni bilishga nisbatan harakatini bildiradi;

- ota – ona va qarindosh – urug'larini tanish, sezgi, idrok, xotira jarayonlari o'sishini anglatadi;

- jismlarga razm solish, uning tuzilishi va rangi bilan qiziqishi yaqqol tafakkurning ifodasidir;

- unda emotsiya va hissiyotning paydo bo'lishi, muomalaga kirishi ehtiyojini namoyon etadi;

- emaklash, tik turishga intilish uquvining paydo bo'layotganligi fazoviy tasavvurni aks ettiradi. Mazkur davrda shaxslararo munosabatga kirishish, mikro va makro muhit xususiyatlari hamda holatlariga bolaning shaxsiy reaksiyasi, ulardagi o'xshashlik va farqni

ajrata bilish unin o'sishini bildiradi. So'z orqali narsalar va hodisalarni ifodalash hamda tushuntirish jarayoni yuzaga kelguniga qadar muomala, xulq, harakat orqali tabiat va jamiyatni sodda tarzda bilish amalga oshadi. Xuddi shu sababdan kamolotning dastlabki bosqichlaridan biri sifatida individuallik davri o'zini o'zi anglashga puxta negiz tayyorlaydi. Inson davri o'zini o'zi anglashdan boshlanib, jismoniy, aqliy va ijtimoiy kamolotga erishuv jarayoni amalga oshishi bilan tugallanadi. Ushbu davr insoniy hislatlarni etnik guruh a'zosi sifatida mukammal egallashi bilan boshqa taraqqiyot pallalaridan ajralib turadi. Alohidalikka oid xususiyatlar quyidagilarga o'z aksini topadi va u ikki bosqichdan iborat bo'ladi:

1. Nutqning paydo bo'lishidan to 6-7 yoshgacha:

- bolada fazoviy muvozanatning vujudga kelganligi;

- o'zini o'zi anglashdan iborat "Men" davrining mavjudligi;

- nutqda ona tili boyligidan unumli foydalanish imkoniyatining tug'ilishi; - milliy urf – odatlarga, xulq – atvor qoidalariga rioya qila olishi; - muomala maromi, ijtimoiy qadriyatlarni egallashi; - o'yin hamda faoliyatning boshqa turlarini o'zlashtirish negizida milliy va umumbashariy fazilatlarning shakllanganligi;

- individual – tipologik xususiyatlarning aniq namoyon bo'lishi; - barcha jihatlari bilan maktab ta'limiga tayyorgarligi;

- guruhiy hamkorlik uquvidan xabardorligi. 2. O'smirlik davri xususiyatlarining aks etishi:

- jismoniy jihatdan mukammallikka intilishning mavjudligi;

- faoliyat, xulq va muomala jarayonlarida tipologik xususiyatlarga erishilganligi;

- aqliy, axloqiy, xarakterologik xususiyatlari shakllanganligi;

- turli shakldagi va tuzilishdagi (tengqurlari, katta yoshdagilar, rasmiy va norasmiy, real) guruhlarda o'zini – o'zi anglashning namoyon qilishi;

- ijtimoiy hayotda va faoliyatda o'zini – o'zi tasdiqlashga imkoni borligi;

- ijtimoiy turmushning har bir jabhasida faollik ko'rsatishi;

- o'quv fanlariga differensial munosabatning qaror topishi; muayyan e'tiqod, dunyoqarash, shaxsiy munosabatning mavjudligi;

- tashqi ta'sirlarga beriluvchanligi, xulq – atvorga qat'iyatlik etishmasligi;

- fantaziya va o'ziga bino qo'yishning ustuvorligi va boshqalar.

Maktab

ta'limiga tayyorgarlik bosqichida to'plangan bilimlar ko'lami umrning qolgan yillarida kutilishi taxmin qilingan qismining yarmiga tengdir. Bundan keyingi davrda o'zlashtirilishi mumkin bo'lgan bilimlar shaklan emas, balki mazmunan, sifat jihatidan boyib, takomillashib boradi, xolos. O'smirlik davrida insonga berilgan tabiiy imkoniyatlar ro'yobga chiqadi, ijtimoiylashuv, jismoniy o'sish jadallashadi, natijada etuklikka puxta shart – sharoitlar yaratadi. Tabiatga, jamiyatga va shaxslararo munosabatga nisbatan shaxsiy pozitsiya – munosabat vujudga keladi. Buning natijasida mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish, xulq - atvor va faoliyatni amalga oshirish imkoniyati tug'iladi. Bu holat kamolot ko'rinishini namoyish etadi, insoniy fazilatlar, hislatlar, sifatlar va xususiyatlar tarkib

topganligini bildiradi. Inson kamolotining shaxs davri etuklikning muayyan bosqichi hisoblanib, ijtimoiy hayot alohida ahamiyat kasb etadi va o'zining ko'rsatkichi bilan muhim rol o'ynaydi. Shaxs davri bir necha taraqqiyot bosqichlarini aks ettirib, unda ilk o'spirinlik, o'spirinlik va yoshlikni qamrab oladi. Uning birinchi bosqichi balog'at deb nomlanib, 15-16 yoshdagi o'g'il qizlarni o'zida jamlaydi. Bu bosqichda ushbu xususiyatlar ko'zga bevosita tashlanadi:

- jismoniy barkamollikning ifodalanishi;
- ruhiy jihatdan muayyan ko'rsatkichga erishganligi;
- ijtimoiy va ijtimoiy psixologik jihatdan muayyan yetuklikka erishuv; - xulq, faoliyat va muomala jarayonlarida individuallikning shakllanishi; - e'tiqod, dunyoqarash va pozitsiyada barqarorlikning mavjudligi.

Shaxs tarkib topishining ikkinchi bosqichi ixtisos egallash deb atalib, 17-18 va 21-23 yoshdagi barkamol yigitlar va bokira qizlardan tashkil topadi, kasbiy faoliyatni egallashning o'ziga xosligi bilan boshqa taraqqiyot pallalaridan ajralib turadi. Ushbu holatlar o'ziga xosligi bilan namoyon bo'ladi:

- bilimlar, ko'nikmalar va malakalar egallashdagi individuallik;
- faoliyatning individual uslubining paydo bo'lishi; - kasbiy motivatsiyaning ustuvorligi; - ma'naviy ehtiyoj, barqaror qiziqish, qat'iyat yetakchiligi; - mutaxassislikka murojaatning shaxsiy pozitsiyaga bo'ysunganligi; - kollej va oliy maktab muhitining o'ziga xosligining ular shaxsiyatida ifodalanish;
- amaliyotga va muhitga moslashishning sifat jihatdan tafovutlanishi.

Shaxs shakllanishining uchinchi bosqichi yoshlik davridan iborat bo'lib, ixtisosiy etuklikni o'zida aks ettiradi. Ko'pincha barkamollik alomatlari quyidagilarda ifodalanadi:

- kasbiy, ixtisosiy individuallik, betakrorlik, o'ziga xoslik yuzaga kelishi;
- kasbiy, ixtisosiy mahorat darajasiga erishuv;
- o'z sohasida tashabbuskorlik xususiyatini namoyish etish;
- ijtimoiy baholash ekspertizasi – tekshirish mezonlariga batamom mos tushishlik.

Shaxsning ma'lumot darajasiga qaramay, yuksak ko'rsatkichlarga erishuvi uning kamolotidan darak beradi. O'z sohasida kasbiy, ixtisosiy mahoratini namoyish etish yetuklikning yuksak darajasini bildiradi va jamoatchilik fikrida iliq iz qoldiradi. Tashabbuskorlik takliflari, ixtirolari sohadagi muvaffaqiyatni ifodalab berib, betakror shaxs ekanligini isbotlashga xizmat qiladi. Noyob kasb egasi, fenomenal qobiliyatli, iste'dodli yetuk shaxs shakllanganligi ijtimoiy – tarixiy voqelik sifatida yuksak baholanadi. Inson kamolotining navbatdagi davri sub'yekt darajasiga o'sib o'tishi mumkin emas, lekin uning ayrim xususiyatlarini egallash imkoniyatiga egadir. Sub'yekt o'zining mana shu xususiyatlari bilan shaxsdan tafovutlanadi:

- xulq – atvorda, faoliyatda, muomalada mustaqillikning ustuvorligi; - ijtimoiy hayotning har bir jabhasida shaxsiy pozitsiyaga egalik; - ilg'or insonparvarlik g'oyalari ilgari surish va originalligi, nostandartligi, innovatsion ekanligi bilan ajralib turishlik;
- g'oyalarni qaror toptirishda ob'yektiv va sub'yektiv to'siqlarni yengish.

Sub'yektning eng muhim ko'rsatkichi – bu professionalizmga erishuv va ijtimoiy – siyosiy etuklikni namoyish qilishdir. Nomdor mutaxassislar, fan va texnika, jamoat arboblari, ijodiy – tarixiy fikrlovchilar, siyosatchilar, davlat rahbarlari sub'yekt bosqichida faoliyat ko'rsatishlari mumkin. Shuning uchun ushbu vaziyatda ommaviylikka erishishga intilish jamiyatning taraqqiyotini tezlashtirish sari yetaklaydi, fidoiy, toliqmas kishilar safini kengaytirishga xizmat qiladi. Komil inson g'oyasi insoniyatning asriy orzusi bo'lib hisoblanadi va ushbu darajaga erishish borliqni, tabiatni, jamiyatni bilishning muhim manbai sanaladi. Komil inson to'g'risida tasavvuf, so'fizim ilmiy maktablari muayyan ma'lumotlar to'plashga muvaffaq bo'lganlar, shuningdek, bu mavzuga oid qarashlar jahonning insonparvarlik g'oyalari bilan qurollangan allomalarning izlanishlarida alohida o'rin egallagan. Ularning nazariyalariga tanqidiy munosabatni bildirish mavridi bo'lmaganligi sababli faqat ta'kidlab o'tish bilan kifoyalanamiz. Aksincha, bu borada o'zimizning shaxsiy qarashlarimizni bayon qilamiz xolos. Bizningcha, hozirgi zamon nuqtai nazaridan mazkur muammoga yondashsak, komil insonlikni to'rt bosqichga ajratib talqin qilish maqsadga muvofiq bo'ladi.

1. Inson kamolotining bu bosqichiga kelib o'zining sohasi bo'yicha piri ixtisos darajasiga erishadi. Buning natijasida etuk inson hayot va faoliyatda ijtimoiy – tarixiy psixologik namumna bosqichiga o'sib o'tadi, o'zining salohiyati bilan sohani taraqqiy ettirish manbaiga aylanadi. Individuallik namunasi milliy va insoniy ahamiyat kasb etadi, taraqqiyotni harakatlantiruvchi mexanizm vazifasini bajaradi. Bu bosqichdagi insonlarning asosiy xususiyatlari quyidagilarda o'z aksini topadi:

- yuksak aql – zakovatga egalik, intellektual faoliyatda mahsuldorlik; - antipatsiya kundalik faoliyat mahsuliga aylanganlik, ya'ni amalga oshirish rejalashtirilgan faoliyat natijasining oldindan modelini yaratish;

- xulq, faoliyat, muomala jarayonlari o'z imkoniyatini oqilona baholash va o'zgaralar tomonidan xuddi shunday darajaga erishish;

- sohaga oid talant va salohiyatning amaliy ifodalanishini ta'minlash.

2. Ixtisoslararo bilimdonlik komil inson kamolotining navbatdagi yuksak bosqichi bo'lib, hozirgi davrda bir necha sohalar bo'yicha mukammal bilimlarga, qarashlarga egaligi bilan tavsiflanadi. Sohalarining kengayishi tufayli bu darajaga erishish imkoniyati tobora cheklanib bormoqda, chunki fan va texnika jadal suratlar bilan o'sishi, axborotlar salmog'ining soniya sayin ortishi vaqt taqchilligini keltirib chiqarmoqda. Fazoviy va vizual munosabatlar to'g'risidagi miqdor hamda sifat o'zgarishlari inson da'vosi bilan uning imkoniyati o'rtasidagi ziddiyatli holatlarni vujudga keltirmoqda. Ixtisoslararo bilimdonlik o'ziga xos ikki xususiyati bilan boshqa kamolot bosqichlaridan ajralib turadi:

- uzluksiz ravishda kashfiyotlarni amalga oshirishga qobillik;

- har bir ixtisos predmetiga oid qarashlarda mukammallikka, sermahsullikka va dinamizmga erishish.

3. Komil insonning navbatdagi kamolot bosqichi aqliy donishmandlik deb atalib, tabiatga va jamiyatga, biosfera va noosferaga nisbatan super onglilik ko'rsatkichiga erishish

bilan tavsiflanadi. Aqliy donishmandlik axloqiy madaniyat, yuksak his – tuyg'ular, muomala maromi, tabiat va jamiyat normalariga rioya qilishlik bilan uzviy uyg'unlikda hukm suradi. Axloqiy etuklik siyosiy, xuquqiy, iqtisodiy ong ko'rinishlariga oqilona yondashishni ta'minlaydi. Aqliy donishmandlik axloqiy, intellektual, estetik va praksik (mehnat natijasidan lazzatlanish) yuksak his – tuyg'ular manbasiga bevosita asoslansa, to'kislik, mukammallik namunasini aks ettiradi. Ma'naviy barkamollik yetuklikning tarkibiy qismlari bilan bir tekis qurollantiradi, xulq, faoliyat va muomala regulyatori funksiyasini o'taydi.

4. Umumbashariy daholik jamiyat va taraqqiyot taqozosi bilan vujudga keluvchi imkoniyat yoki zaruriyatning mahsulidir. Fan, texnika, siyosat, din, davlat qurilishi sohasida keskin o'zgarishni amalga oshiruvchi tarixiy shaxslar kamolotining oxirgi bosqichiga erishishi mumkin. Bunday darajaga erishganlar o'zlarining valeligi, bashoratchanligi bilan davrdan, zamondan ancha ilgarilab ketish hollari bilan tavsiflanadi. Komil insonlik to'g'risidagi mulohazalar ideal sharoitni aks ettirishga qaratilganligini ta'kidlab o'tish joiz. Chunki reallikdan uzoqlashish unga erishish imkoniyati mavjud emasligini bildirmaydi, aksincha, inson o'zini – o'zi kashf qilish, o'zini ro'yobga chiqarish, qulay shart – sharoitlar yaratish orqali yuksak darajaga erishsa bo'ladi. Lekin, komil insonlikka qo'yiladigan talablar darajasiga nisbiy yondashish, mezonlarni ixchamlashtirish orqali komil insonni shakllantirish mumkin.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki bugungi kunda o'z oldiga muayyan maqsad qo'ygan yosh avlodga turli shart-sharoitlar yaratilgan. Bugungi kunda kasbiy jihatdan insoniy jihatdan o'sib, rivojlanib komillikka erishaman degan har bir yoshga imkoniyatlar berilgan. Ushbu imkoniyatlardan foydalanib, o'zining tashabbuskorligini namoyon qila olgan har bir yosh o'z yo'nalishining yetuk kadri bo'lib yetisha oladi, komil inson bo'la oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. N.A. Aripova, I.A. Xolmamatova, N.B. Qurbonova KASBIY PSIXOLOGIYA Toshkent-2018